

є різновидом суспільної трудової діяльності. Правовідносини, виникнення яких пов'язане з укладенням трудового договору, підпадають під сферу дії норм трудового права. Отже, в названих правовідносинах роботодавцем виступає державний орган, а найманою стороною працівник прокуратури. При цьому правове регулювання зазначених трудових відносин здійснюється не тільки законодавством про працю, а і законодавством про прокуратуру.

Список бібліографічних посилань

1. Про прокуратуру : Закон України від 14.10.2014 № 1697-VII // База даних (БД) «Законодавство України» / Верховна Рада (ВР) України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1697-18> (дата звернення: 21.04.2021).
2. Лозовой С. В. Правовий статус працівника прокуратури як суб'єкта трудових правовідносин. *Соціальне право*. 2018. № 2 С. 41–46.
3. Шевцов О. О. Працівник прокуратури як суб'єкт трудового права. *Форум права*. 2008. № 2. С. 476–479. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2008_2_70.pdf (дата звернення: 21.04.2021).
4. Кодекс законів про працю України : Закон України від 10.12.1971 № 322-VIII // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08> (дата звернення: 21.04.2021).
5. Грюк В. В. Наймана праця з виконанням певних функцій держави як сфера регулювання трудового права. *Актуальні проблеми права: теорія і практика*. 2010. № 17. С. 145–155.

Одержано 23.04.2021

УДК 347.965(477)

Давид Володимирович СИМОНОВИЧ,

*доктор юридичних наук, старший науковий співробітник,
начальник відділу організації освітньо-наукової підготовки
Харківського національного університету внутрішніх справ*

ДЕЯКІ ІСТОРИКО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ УКРАЇНИ

Судова реформа 1922 р. стала ще одним із найважливіших етапів у розвитку кримінального процесу, зокрема його системи. Підготовка та розроблення першого Кримінально-процесуального кодексу Української РСР 1922 р. були складовою кодифікаційної діяльності, яку здійснював робітничо-селянський уряд УРСР [1, с. 156]. Центром

кодифікаційної роботи був Народний комісаріат юстиції. 14 вересня 1921 р. ВЦВК прийняв Постанову «Про розроблення питань цивільного, матеріального, процесуального права», відповідно до якого розпочалася робота над кримінально-процесуальним законодавством.

У першу чергу, змістом судової реформи 1922 р. стало створення єдиного суду. Як засвідчило проведене вище дослідження, на час реформи на теренах тодішньої України, як, до речі, і в інших радянських республіках, існували дві системи судів – народні суди та революційні трибунали. Система народних судів складалася з народного суду, що був судом першої інстанції, і ради народних суддів – касаційної інстанції. Народний суд функціонував за участю двох або шести народних засідателів, залежно від характеру справ, переданих на їх розгляд. Крім того, існували камери народного суду при ЧК для розгляду кримінальних справ, розслідування за якими вели органи надзвичайної комісії.

Революційні трибунали поділялися на територіальні (губернські) і спеціальні (військові та військово-транспортні трибунали). Судовим центром трибунальської юстиції УСРР став у 1921 р. єдиний верховний трибунал УСРР. Народні суди такого республіканського судового центру не мали.

Перший Кримінально-процесуальний кодекс УСРР був прийнятий ще до здійснення в Україні реформи судоустрою, що об'єднала народні суди і революційні трибунали в єдину судову систему. Кримінально-процесуальний кодекс був затверджений 13 вересня і введений в дію з 20 вересня 1922 р., тоді як «Положення про судоустрій УСРР» було затверджене ВУЦВК 16 грудня 1922 р. і введене в дію з 1 лютого 1923 р. Саме тому КПК 1922 р. відбивав роздільне існування народних судів і революційних трибуналів та певні відмінності в порядку судочинства між ними. У КПК 1922 р. в самостійних розділах містилися процесуальні норми про судовий розгляд у народних судах і в революційних трибуналах. Щодо всіх інших норм першого КПК УСРР 1922 р., то вони однаковою мірою стосувалися всіх судових органів [2, с. 8].

Кримінально-процесуальний кодекс УСРР 1922 р. складався з 8 розділів, 32 глав і 481 статті. Перший розділ містив шість глав, які містили основні положення кримінального судочинства, правила про підсудність, правила про склад суду, сторони та відводи, главу про докази, правила про протоколи, строки і судові витрати. Другий розділ складався з 14 глав, які охоплювали процесуальні норми, що стосувалися порушення кримінальної справи, провадження досудового слідства і судового розгляду. Третій розділ містив вісім

глав, які закріплювали норми судочинства в народному суді як суді першої інстанції, так у раднарсуді з розгляду кримінальних справ у касаційному порядку, у порядку нагляду і за нововиявленими обставинами. До цього розділу також входила глава про особливі провадження в народному суді. У четвертому розділі наводилися правила щодо провадження в революційних трибуналах як суді першої інстанції та в Верховному трибуналі при розгляді кримінальних справ у касаційному порядку і в порядку судового нагляду. П'ятий розділ (одна глава) стосувався провадження справ в порядку вищого судового контролю Народного комісаріату юстиції УРСР. І, нарешті, шостий розділ (одна глава) визначав правила виконання вироків [3, с. 149–153].

Порушення кримінальної справи в Кримінально-процесуальному кодексі УСРР 1922 р. становило першу самостійну стадію кримінального процесу. Згідно зі ст. 96 КПК УСРР 1922 р. приводами до порушення кримінальної справи визнавалися: а) заява громадян і різних об'єднань і організацій; б) повідомлення урядових установ і посадових осіб; в) явка з повинною; г) пропозиція прокурора; д) безпосередній розсуд органів дізнання, слідчого і суду.

Новий кримінально-процесуальний кодекс Української РСР, прийнятий 2-ю сесією ВУЦВК X скликання 20 липня 1927 р. і введений в дію 15 жовтня того самого року, відбив ті значні досягнення в кримінальному судочинстві, які стали результатом розвитку й зміцнення соціалістичної законності в роки мирного господарського будівництва. Зазначений КПК був розроблений відповідно до Основ кримінального судочинства Союзу РСР і союзних республік від 31 жовтня 1924 р. і Положення «Про судоустрій УРСР» від 23 жовтня 1925 року [4, с. 26–27].

25 грудня 1958 р. Верховною Радою СРСР були прийняті Основи кримінального судочинства Союзу РСР і союзних республік. Вони послужили базою для розроблення нових кримінально-процесуальних кодексів союзних республік, оскільки більшість раніше виданих кримінально-процесуальних кодексів застаріла.

Кримінально-процесуальний кодекс України був затверджений 28 грудня 1960 р. і набув чинності з 1 квітня 1961 р. Незважаючи на юридичне закріплення багатьох демократичних принципів судочинства, кримінально-процесуальне законодавство того часу не передбачало ефективного правового механізму їх забезпечення. Відсутність такого механізму не дозволяла забезпечити права і свободи людини при розслідуванні кримінальних справ, причому це стосувалося як обвинуваченого, так і потерпілого. Особливо

наочно це проявилось в період соціально-суспільних змін, що відбулися після розпаду СРСР.

Можна стверджувати, що кримінальне процесуальне законодавство України має давню історію. При цьому, як слушно наголошують багато дослідників, кримінальному процесу були притаманні риси змагальності, диспозитивності та деякі інші демократичні засади (принципи). У цілому історичний процес формування системи кримінального процесу свідчить, що прогресивний розвиток кримінального процесуального законодавства.

Список використаних джерел

1. Луценко А. А. Історіографічні особливості розбудови кримінально-процесуального законодавства через призму юридичної техніки / А. А. Луценко // Вісник НУВС. – 2004. – Вип. 27. – С. 154–159.
2. Губар С. В. Становлення і розвиток органів дізнання та досудового слідства в Україні (1917 – 60-ті роки ХХ століття) : автореф. дис. ...канд. юрид. наук: 12.00.01 / С. В. Губар. – К., 2002. – 17 с.
3. Землянский П. Т. Уголовно-процессуальное законодательство в первые годы советской власти (на материалах УССР) / П. Т. Землянский. – К. : Типография МВД УССР, 1972. – 306 с.
4. Гончаров И. Д. Возникновение и развитие института предварительного следствия в советском уголовном процессе (на материалах Украинской ССР) / И. Д. Гончаров. – К.: НИИРИО КВШ МВД СССР им. Ф.Э. Дзержинского, 1980. – 156 с.

Одержано 23.04.2021

УДК 343.163

В'ячеслав Анатолійович СМІРНОВ,

голова Печенізького районного суду Харківської області

ПРАВОВІ НАСЛІДКИ ВИЗНАННЯ ДОКАЗІВ НЕДОПУСТИМИМИ

Поняття «правові наслідки» широко використовується у цивільному законодавстві. Разом із цим, ані цивільне, ані кримінальне процесуальне законодавство не містять визначення зазначеного поняття. Правовий наслідок, на нашу думку, доцільно визначати як результати настання певного юридичного факту, які встановлені чинним законодавством. Отже, постає необхідність у з'ясуванні питання, чи є визнання доказів недопустимими юридичним